

Introduktion

AF BRUNO INGEMANN OG ANE HEJLSKOV LARSEN

Den engelske professor i kunsthistorie på Essex University Peter Vergo stiller i indledningen af antologien *The New Museology* fra 1989 et yderst relevant spørgsmål: Hvad er i grunden museologi? Han svarer i første omgang, at en simpel definition må være, at museologien omfatter studiet af museer, deres historie og underliggende filosofi, de forskellige måder som de er blevet etableret og udviklet på, deres erklærede og udtalte formål og politik samt deres uddannelsesmæssige eller politiske rolle. Men i anden omgang inddrager han også tilskuere – besøgende, forskere, kunstlere, børn – og andre områder som lovmæssige opgaver og etik, i sin forståelse af museologien. Vergo mener, at museologien først og fremmest er blevet betragtet som et område, der næsten udelukkende angår de professionelle museumsfolk, men i bund og grund burde det være et undersøgelsesfelt med interesse for næsten alle.¹

Peter Vergo trækker forskellen mellem den ‘gamle’ og den ‘nye’ museologi ret skarpt op. Han er af den opfattelse, at den ‘gamle’ museologi har været alt for meget fokuseret på selve museets *metoder* og alt for lidt på formålene med museerne. Han mener, at museologien hidtil ikke er blevet opfattet som en teoretisk og humanistisk disciplin. Derfor har man inden for museologien glemt at artikulere centrale spørgsmål om fx selve det at indsamle artefakter og forbinde indsamlingen med en politisk, ideologisk, æstetisk og videnskabelig dimension, som ifølge Vergo ikke må overses.² Hans antologi er med andre ord et udtryk for den nye museologi, hvor *hvordan* man udfører musealt arbejde bliver udskiftet med et *hvorfor*: fx hvorfor har man museer eller hvorfor arrangerer man udstillinger.

Peter Vergo er optaget af, hvordan forskellige humanistiske discipliner kan medvirke til at undersøge samlingsernes og museernes rolle i samfundet med udgangspunkt i museerne selv og deres værdimæssige baggrund og frem for alt i den selvrefleksion, som han efterlyser hos museerne selv og i museologien som disciplin.

Den franske museolog Hugues de Varine, som var formand for den internationale museumssammenslutning ICOM fra 1964 til 1974, er langt mere radikal og politisk. Den nye museologi må fokusere på museet som et læringsredskab i udviklingen af samfundet. For ham er det overordnede formål at hjælpe museerne med at opnå social betydning i forhold til museernes konkrete bidrag til hverdagslivet.³ Det ‘nye’ museum bliver hos de Varine en slags folkets universitet – stedet hvor man kan og må spejle de spørgsmål, som forskellige individer og sociale grupper stiller sig selv – ikke for at give svar, men for at tydeliggøre spørgsmål, pege på alternativer, tilbyde materiale

og information, der kan hjælpe dem med at indse og diskutere forskellige værdier og holdninger.

I denne antologi er det ikke det politiske projekt, som står i centrum. Det er et videnskabeligt projekt. Projektet er udsprunget af Dansk Museologisk Forskernetværk,⁴ som består af danske forskere, der kommer fra forskellige institutioner med meget forskellige baggrunde, men hvis fælles referenceramme er behandlingen af væsentlige museologiske emner ud fra en dialektisk forståelse af forholdet mellem kulturarvs-spørgsmål, samfundsprocesser, institutionsdannelser og mennesket.

Vi ønsker med denne antologi at udforske eksisterende danske samlinger og danske udstillinger ud fra et undersøgende, reflektivt museologisk blik. Antologien rummer derfor konkrete analyser af historisk, strukturel, æstetisk og kommunikationsteoretisk karakter. Metodisk betragtes museologien ud fra flere fagtraditioner og videnskabsteoretiske positioner. Det er vores hensigt at fastholde en museologisk forskning, der netop er kendetegnet af forskelle frem for ligheder. Alligevel har vi kunnet bygge antologien op i to hoveddele, den første del vægter danske samlinger, deres opståen, indhold og funktion, mens den anden del handler om forskellige typer af danske udstillinger, deres betydningslag, æstetiske og kommunikative aspekter. Eller sagt på en anden måde: De museologiske artikler tager alle afsæt i den museumsinstitutionelle del af det museale felt, museerne, og er struktureret efter følgende elementer:

a) Museumskonteksten, som er museets struktur og udvikling i samfundets kulturelle organisering; b) museumsprocessen og ideologien, som er idégrundlaget for og formålet med museet; c) museums-interne handlinger, oplevelsen af objektet, samlingerne, udstillingsæstetik og disponeringen af dem; d) museums-eksterne handlinger, det vil sige fx den besøgendes oplevelse, kommunikation, undervisning og serviceaktiviteter. Størstedelen af de forskellige antologibidrag bevæger sig inden for mere end ét af de fire nævnte elementer.

Overordnet har artiklerne af Bente Gundestrup, Camilla Mordhorst og Jan Zahle fokus på centrale historiske samlinger, deres opståen og betydningen for dannelsen af det nationale museumsvæsen i Danmark: Bente Gundestrup dokumenterer Det kongelige Kunstkammer, dets udvikling og opløsning; Camilla Mordhorst følger udspaltningen af kulturhistorien fra naturhistorien i videnskabsmanden Ole Worms museum; og Jan Zahle giver et rids over afstøbningsinteressen i 1800-tallets Danmark og kobler den danske brug sammen med den europæiske udvikling. Mette Skougaard skriver om værdigrundlaget for Frilandsmuseernes opståen i sidste halvdel af 1800-tallet, om behovet for nye museer med vægt på folkekunsten og dens levendegørelse i mere eller mindre teatraliske udstillingspræsentationer. Beate Federspiel griber fat i bevaringsbegrebet og undersøger med afsæt i Oldsagskommissionens kommissorium fra 1807, hvordan en ny bevidsthed om at bevare hænger sammen med nationalstatens opståen.

Herfra springer antologien ind i det 20. århundrede: Hans Dam Christensen diskuterer i en artikel kunstmuseernes aktuelle forskningsforståelse med udgangspunkt i

Statens Museum for Kunsts udstillinger og eksterne forskningsevalueringer, og i en anden artikel reflekterer han over, hvordan byen præsenteres på Bymuseet Møntergården i relation til anden visuel viden om byer. Gitte Lønstrup og Inge Merete Kjeldgaard er begge optaget af nye måder at udstille og formidle faste samlinger på – Gitte Lønstrup ser på Glyptotekets nye udstillingstiltag, mens Inge Merete Kjeldgaard fortæller om Esbjerg Kunstmuseums formidlingseksperimenter med samlingerne. Anders Troelsens artikel koncentrerer sig om perceptionsæstetiske sammenhænge mellem samlinger og skiftende ophængninger og giver gennem eksempler fra bl.a. en temaudstilling *Clinch* på Statens Museum for Kunst bud på, hvilke niveauer en udstillingsanalyse kan bestå af. John Andreasen og Ane Hejlskov Larsen analyserer og diskuterer blockbusterudstillingen som genre, fremhæver dens værdigrundlag ud fra danske eksempler, men hæfter sig især ved den debat, som blockbustere afføder i såvel en dansk som international kontekst.

Bruno Ingemann og Lisa Gjedde, Line Hjorth Christensen og Bjarne Sode Funch er interesserede i museets mange synlige og usynlige betydningslag, museumsoplevelsen og beskuerpositionerne – og mere grundlæggende: hvorfor mennesket i grunden er så optaget af at indsamle og udstille. Bruno Ingemann og Lisa Gjedde tager os med i laboratoriet, hvor læseren kan følge med i informanternes aflæsninger af et udvalgt kunstværk. Bjarne Sode Funch reflekterer over de mange mærkelige genstande i Bymuseet Møntergårdens åbne magasiner i Odense og belyser menneskets samlebehov ud fra en psykologisk vinkel, mens Bruno Ingemann demonstrerer, hvordan den besøgende kan konstrueres i udstillingen *Havn* på det samme museum. Line Hjorth Christensen tager også fat i udstillingen om Odense Havn, men fokuserer på en reklameplakat af Aage Rasmussen, og hun undersøger den måde, som denne plakat bliver kontekstualiseret på. Ane Hejlskov Larsen bevæger sig ind på hjemmesiden for Odense Bys Museer og analyserer Fyns Kunstmuseums virtuelle præsentation af sig selv.

I antologien skelnes mellem hovedartikler, kildetekster, mellemlæg og projektartikler. Kildeteksterne er tæt forbundne med hovedartiklerne, mens mellemlæggene fungerer som en slags kommentarer til Odense-projektet, hvor en lille gruppe af artikelforfattere fra forskernetværket har samlet sig om at forholde sig til Odense Bys Museer. I antologien har vi også lagt vægt på, at billedsiden kan aflæses selvstændigt i forhold til artiklerne og de øvrige teksttyper. Derved udgør antologiens visuelle tekster en væsentlig del af de museologiske analyser og den museologiske forståelse.

Mængden af museologisk litteratur er vokset eksplosivt gennem de seneste årtier, især på engelsk og amerikansk. Den nye museologi må dog stadigvæk ses som en temmelig ny disciplin, der endnu ikke har udviklet en klar og altomfattende teori,⁵ men tydeligvis består af et frugtbart væv af utallige teorier og metoder. Vi håber derfor med denne antologi at kunne bane vejen for flere museologiske udgivelser på dansk med et reflektivt sigte, der forklarer, udfordrer og diskuterer det museale felt, museerne som institutioner og de museale funktioner i samfundet.

Noter

- 1 Vergo 1989: s. 1.
- 2 Vergo 1989: s. 3.
- 3 De Varine 1976 og 1985.
- 4 Dansk Museologisk Forskernetværk er udsprunget af Museologisk Netværk, der, under ledelse af tidligere formidlingschef Jette Sandahl på Nationalmuseet, fungerede i perioden 1998 til 2000. Det lykkedes det tidligere netværk at sætte en diskussion om den danske museologi i gang ved to årlige møder mellem forskellige uddannelsesinstitutioner, forskningsinstitutioner og flere museer. Det nuværende netværk adskiller sig imidlertid væsentligt fra det gamle ved, at det agerer på grundlag af en ændret status for museologien i DK. Siden 1998 har museologien fået en større synlighed i form af tildelingen af ph.d.-studerende, lektorater og nye uddannelsesstilbud på landets universiteter, hvilket har forstærket behovet for en opkvalificering og præcisering af forskningen inden for den danske museologi.
- 5 Forskellige museologer har forsøgt at opstille en definition på museologien. Friedrich Waidacher er en af dem, jf. artiklen "Museology – Why, Where, When?" i *Nordisk Museologi*. Nr. 2, 1997, s. 93-105. I tidsskriftet *Nordisk Museologi* har der i flere numre (fx 1994 nr. 1, 1996 nr. 1 og 2, 2000 nr. 2) været og er fortsat en levende diskussion af museologien, dens funktion, teoretiske grundlag og grænser. Hollænderen Peter van Mensch giver i sin ph.d.-afhandling *Towards a methodology of museology* fra Universitetet i Zagreb 1992 en god oversigt over de forskellige museologiske skoler og teorier.

Litteratur

- De Varine, Hugues: "The modern museum: conditions and problems of renewal" i *Museum*. Volume 28, 1976, s. 126-139.
- De Varine, Hugues: "Notes in form of a forward" i Nicolas, Alain (ed.): *Nouvelle muséologies*. Marseille 1985, s. 3-4.
- Lumley, Robert: *The Museum Time-Machine: Putting Cultures on Display*, Routledge: London 1988.
- Van Mensch, Peter: Paper fra ICOFOM. Stavanger 1995.
- Se websitet: www.rwa.ahk.nl/03_onderzoek_ontwikkeling/03_publicaties/13_1996/magpics.jsp.
- Vergo, Peter (ed.): *The New Museology*. Reaction Book: London 1989.